

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลโดยกระบวนการ มีส่วนร่วมของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาล โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

มะลิวรรณ อังคณิตย์ ปร.ด.*

เรวดี สมทรัพย์ พย.บ.**

บุษบา วงศ์พิมล พย.ม.***

(วันรับบทความ: 28 กันยายน พ.ศ. 2562/ วันแก้ไขบทความ: 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2563/ วันตอบรับบทความ: 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2563)

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบและประเมินผลลัพธ์รูปแบบการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาล ดำเนินการ 3 ระยะ คือ ระยะเตรียมการพัฒนา ระยะดำเนินการพัฒนา และระยะประเมินผลลัพธ์ รูปแบบการพัฒนาในแต่ละวงจรการพัฒนา มี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน ขั้นลงมือปฏิบัติ ขั้นสังเกตการณ์ และขั้นสะท้อนผล เก็บข้อมูลโดยสังเกต สัมภาษณ์เชิงลึก สันทนาากลุ่ม สอบถาม ระดมสมอง สะท้อนคิด สร้างความตระหนักร่วมกัน ผู้ร่วมวิจัยเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรพยาบาล จำนวน 37 คน ระยะเวลาศึกษา 1 มิถุนายน พ.ศ. 2559 ถึง 31 สิงหาคม พ.ศ.2562 วิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาล โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ประกอบด้วยกลยุทธ์ 3 ส่วน คือ (1) การสร้างระบบงานและทีมงานด้วยการกำหนดระบบประกันคุณภาพงาน กำหนดทิศทางพัฒนางานลัดตามนโยบาย แผนงาน โครงการพัฒนาคุณภาพบริการพยาบาลตามความเชี่ยวชาญพิเศษและตามนโยบาย Service Plan and Excellence Area สร้างทีมงานและจัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาคุณภาพการพยาบาลเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้บริการพยาบาลทุกกลุ่มโรคและเป็นแหล่งข้อมูลสารสนเทศที่ให้แนวทางในการจัดการดูแลโดยระบบพยาบาลรายกรณีตามความเชี่ยวชาญ (2) การปฏิบัติการกิจตามโครงสร้างกระทรวง ตามความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาบริการพยาบาล ภารกิจตามความคาดหวังของผู้บริหารและผู้รับผลงาน (3) การสร้างงานวิจัยและวิชาการเพื่อพัฒนาการพยาบาลภายใต้การจัดการโครงการของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาลโดยการเป็นที่ปรึกษาและพี่เลี้ยงนักวิจัยสำหรับพยาบาล ผลการใช้รูปแบบการพัฒนา มีความเป็นไปได้ เหมาะสม ถูกต้อง เป็นประโยชน์ตามมาตรฐานการประเมิน พยาบาลผู้ใช้พึงพอใจและยอมรับในระดับมาก บรรลุผลลัพธ์การประกันคุณภาพบริการพยาบาล การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะควรมีการปรับปรุงคุณภาพบริการพยาบาลในระดับองค์กรพยาบาล ตรวจสอบผลลัพธ์ซ้ำ และส่งเสริมการนำรูปแบบที่พัฒนาไปใช้อย่างต่อเนื่องตามบริบท

คำสำคัญ: การพัฒนา ระบบบริการพยาบาล การมีส่วนร่วม กลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาล

*พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลร้อยเอ็ด E-mail: Angkhanit2559@gmail.com

**พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ หัวหน้าพยาบาล โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

***พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ รองหัวหน้าพยาบาลด้านวิชาการและวิจัย โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

*ผู้ประสานการตีพิมพ์เผยแพร่ Email: angkhanit2559@gmail.com Tel: 061-9145693

A Model for The Development of The Quality of The Nursing Service System by The Participation Process of The Nursing Research and Development Department Roi Et Hospital

Maliwan Angkhanit PhD*

Ravadee Somsup B.N.S.**

Busaba Wongpimon M.N.S.***

(Received Date: September 28, 2019, Revised Date: February 5, 2020, Accepted Date: February 19, 2020)

Abstract

The purpose of this participatory action research was to study the research situation of nurses. Develop and evaluate the outcomes of the development of the quality of the nursing service system by the participation of the nursing research and development department. This study included three phases: 1) pre-development phases; 2) development phase; and 3) evaluation phase. The selected participants were 37 nursing organization administrators. Data were collected by observing In-depth interviews, group discussions, questions, brainstorming and reflection. Duration of study 1 June 2016 - 31 August 2019. Data were analyzed using quantitative statistics with frequency and percentage, while qualitative statistics was a thematic summary.

The results revealed as follows: The development of the model to improve the quality of the nursing service system by the participation process of the nursing research and development department, consists of (1) the creation of a system and work team by specifying work quality assurance systems, determine the direction of wheel development in accordance with the policy, work plan of the nursing service quality improvement program in 15 branches and special nursing services in accordance with the service plan and excellence area policy, establish a research and development center for nursing quality to be a learning center for nursing services for all groups of diseases and as a source of information that provides guidelines for care management by the case-based nursing system according to expertise.(2) Performance according to the ministry's structure according to specialization in nursing service, the mission as according to the expectations of executives and recipients. (3) Research and academic research development for nursing development under the project management of the nursing research and development department by being consultants and mentors and researchers for nursing. The results of using the development model with feasibility, appropriateness, accuracy, and usefulness in accordance with assessment standards. The nursing users were satisfied and accepted at a high level. Achieving nursing services quality assurance results. The recommendation of this study, it is suggested that nursing quality should be improved at the organizational level and in all nursing departments double check results and promote the use of the developed model continuously according to the context.

Keywords: development, nursing service system, participation, nursing research and development department.

*Professional Nurse, Roi Et Hospital. E-mail: Angkhanit2559@gmail.com

**Director of Nurse, Roi Et Hospital.

***Director sub Nurse, Roi Et Hospital.

*Corresponding Author, Email: angkhanit2559@gmail.com Tel: 061-9145693

บทนำ

การปฏิบัติการพยาบาลให้มีคุณภาพจำเป็นต้องมีการแสวงหาข้อมูลเชิงประจักษ์ที่จะนำไปสู่การตัดสินใจทางการพยาบาลได้อย่างถูกต้องจะนำไปสู่คุณภาพการบริการที่ดีต่อผู้รับบริการ^{1,2} ดังนั้นกระบวนการวิจัยจึงเป็นวิธีการหาคำตอบอย่างเป็นระบบที่พยาบาลควรที่จะนำมาเป็นแนวทางในการค้นหา วิเคราะห์ รวบรวมองค์ความรู้ที่สำคัญต่อการปฏิบัติการพยาบาลโดยดำเนินการในระหว่างการปฏิบัติการพยาบาลซึ่งเป็นงานประจำได้ตามกระบวนการวิจัยที่มุ่งเน้นการควบคุมคุณภาพภายในให้มากที่สุดภายใต้ข้อจำกัดในระหว่างการปฏิบัติงานเพื่อให้คำตอบสามารถนำไปพิจารณาแก้ปัญหาการปฏิบัติการพยาบาลในหน่วยงานของตนเองได้อย่างรวดเร็วท่ามกลางสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น² เพราะปัญหาสุขภาพมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ซับซ้อนและต้องการการดูแลในเชิงรุกมากขึ้น การแก้ไขปัญหาสุขภาพแบบองค์รวมที่ต้องมีวิธีการดำเนินงานในทิศทางที่มีเป้าหมายชัดเจน บนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เพียงพอจากการวิจัยและเป็นข้อมูลที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติการพยาบาล^{2,3} พยาบาลจึงจำเป็นต้องทำวิจัยอย่างต่อเนื่องเพื่อขยายองค์ความรู้ทางการพยาบาลและแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของวิชาชีพให้มีความเด่นชัดหรือเป็นที่ประจักษ์ทางสังคม การนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดการพัฒนาและคนให้มีคุณภาพ ซึ่งต้องอาศัยการจัดการความรู้เพื่อสร้างและใช้ความรู้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน² การวิจัยทางการพยาบาลจึงเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิชาชีพการพยาบาล⁴ การพัฒนางานประจำสู่การวิจัยเป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางการพยาบาล ในการสังเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นจากงานประจำพัฒนาต่อยอดเป็นงานวิจัยเพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนางานบริการพยาบาลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เป็นการผสมผสานระหว่างการพัฒนาคุณภาพการทำงานพยาบาลและการวิจัยที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ โดยคำถามต้องมาจากปัญหาการพยาบาลที่เกิดขึ้น คนทำวิจัยต้องเป็นคนที่กำลังเผชิญปัญหา ผลลัพธ์ที่ได้คือปัญหาได้รับการแก้ไขและเกิดการบริการพยาบาลที่ดีขึ้นและสามารถนำผลงานวิจัยทางการพยาบาลมาใช้ประโยชน์ได้จริง^{2,3}

จากข้อมูลบริการพยาบาลของกลุ่มการพยาบาลโรงพยาบาลร้อยเอ็ดที่ผ่านมาพบปัญหาความเสี่ยงทางคลินิกที่เกี่ยวข้องกับการพยาบาลมีแนวโน้มสูงขึ้น อาทิ พฤติกรรมบริการของพยาบาล การเฝ้าระวังอาการแทรกซ้อนและความปลอดภัยผู้ป่วยในทุกแผนกบริการและผลการสำรวจความพึงพอใจต่อคุณภาพบริการพยาบาล

ภาพรวม พบว่า ผู้รับบริการมีความพึงพอใจต่อคุณภาพบริการพยาบาลภาพรวมเพียงร้อยละ 60⁴ และพบสถานการณ์ทำวิจัยของพยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่เคยอบรมและมีประสบการณ์ทำวิจัยแต่ไม่ได้ทำวิจัยต่อเนื่องเพราะภาระงานมาก ขาดความรู้และประสบการณ์ มีการทำวิจัยร่วมกับทีมสหวิชาชีพทำให้เห็นผลลัพธ์การพยาบาลไม่ชัดเจน หรือวิจัยกรณีศึกษาเฉพาะรายจึงนำผลวิจัยมาพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลได้น้อย⁴ ประกอบกับปี 2559 กองการพยาบาลกำหนดให้มีโครงสร้างกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาลมีการกิจหลักในการวางระบบเพื่อพัฒนาบริการพยาบาลในทุกมิติ โดยใช้องค์ความรู้และศาสตร์ทางการพยาบาล ให้การพยาบาลที่มีประสิทธิภาพและทันสมัย และมีหน้าที่ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้วิชาการของกลุ่มการพยาบาล^{5,6} ซึ่งโรงพยาบาลแต่ละแห่งต้องหาแนวทางในการพัฒนาระบบการดำเนินงานตามนโยบายที่ชัดเจนและเหมาะสมกับบริบทของตนเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาลตามวัตถุประสงค์ ซึ่งต้องอาศัยการร่วมพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องไปด้วยกันจนเป็นวงจรไม่รู้จบทั้งที่มุ่งนำและทีมปฏิบัติการพยาบาลอันจะทำให้เกิดพลังมหาศาลในการพัฒนาการพยาบาลให้เข้มแข็งในการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นนำไปสู่ความปลอดภัยส่งเสริมคุณภาพชีวิตและภาวะสุขภาพที่ดีของประชาชนผู้มารับบริการ⁷ จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นจำเป็นต้องมีทิศทางที่ชัดเจนเพื่อกระตุ้นให้เกิดระบบบริหารจัดการงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาลให้พยาบาลสามารถวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติการพยาบาลให้ต่อยอดเป็นงานวิจัยเพื่อพัฒนาการพยาบาลได้ สามารถนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ในทางวิชาการและพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลได้^{2,5,6} ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาลโรงพยาบาลร้อยเอ็ด องค์ความรู้ที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารของกลุ่มการพยาบาลในการพัฒนากลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาลให้บรรลุภารกิจของกระทรวง มีความชัดเจนในการปฏิบัติจริง เหมาะสมกับบริบทในการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ 4 แนวคิดหลักได้แก่ 1) การพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลโดยใช้เครื่องมือประกันคุณภาพการพยาบาลของสำนักงานการพยาบาล 7 หมวด⁸

2) การพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลด้วยกระบวนการวิจัยทางการพยาบาลของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาล^{5,6} 3) ใช้ทฤษฎีระบบเป็นกรอบแนวคิดบริหารจัดการระบบบริการ⁸ และ 4) แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของแคมมิสและเมกทาภาค⁹ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน ขั้นลงมือปฏิบัติ ขั้นสังเกตการณ์ และขั้นสะท้อน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสถานการณ์ทำวิจัยของพยาบาล พัฒนารูปแบบและประเมินผลลัพธ์รูปแบบการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาล โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ กำหนดพื้นที่เป้าหมาย คือ กลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาล กลุ่มการพยาบาล โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ดำเนินการวิจัยระหว่าง 1 มิถุนายน พ.ศ. 2559 ถึง 31 สิงหาคม พ.ศ. 2562 ผู้ร่วมวิจัย ได้แก่ ทีมผู้บริหารองค์กรพยาบาลและผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพบริการพยาบาล จำนวน 71 คน ประกอบด้วย 1) ทีมผู้บริหารองค์กรพยาบาล จำนวน 37 คน และ 2) คณะกรรมการวิจัยและพัฒนาคุณภาพพยาบาล คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพการจัดการรายกรณี จำนวน 34 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ส่วน คือ 1) เครื่องมือในการพัฒนา ได้แก่ แบบบันทึกเอกสารสำหรับวิเคราะห์หลักฐานเชิงประจักษ์ แบบสอบถามสถานการณ์การทำวิจัยของพยาบาลวิชาชีพ มี 3 ส่วน คือ ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานวิจัย และความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำวิจัยของพยาบาล เป็นมาตรวัด 3 ระดับ แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก และแนวทางการประชุมระดมสมองเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์การพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาล 2) เครื่องมือประเมินผล ได้แก่ แบบบันทึกผลลัพธ์ทางคลินิกตามเกณฑ์การประกันคุณภาพระบบบริการพยาบาล ของกองการพยาบาล 5 มิติ ได้แก่ มิติประสิทธิภาพ มิติประสิทธิผล มิติคุณภาพผู้ให้บริการ มิติสมรรถนะพยาบาลผู้ให้บริการ และ มิติพัฒนาองค์กรพยาบาลด้านการวิจัยและพัฒนาการพยาบาล แบบประเมินรูปแบบการพัฒนาฯ เป็นแบบมาตรวัดแบบประมาณค่า 5 ระดับ มีรายการประเมินครอบคลุมตามมาตรฐาน 4 ด้าน

ได้แก่ มาตรฐานด้านความมีประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง และ แบบประเมินระดับการยอมรับจากองค์กรพยาบาลผู้ใช้รูปแบบการพัฒนาฯ เป็นแบบมาตรวัดแบบประมาณค่า 5 ระดับ ทุกเครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน และได้หาค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.86-1.0

การดำเนินการวิจัย เป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ระยะเตรียมการพัฒนา (1 มิถุนายน-31 ธันวาคม พ.ศ. 2559) 1) การเตรียมตัวผู้วิจัย ที่เป็นเครื่องมือหลักสำคัญของการวิจัยมีการเตรียม 2 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านเนื้อหาวิชาการระเบียบวิธีวิจัย ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาล การวิจัยทางการพยาบาล กระบวนการมีส่วนร่วม บทบาทภารกิจกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาล การพัฒนาคุณภาพบริการพยาบาลโดยการใช้ผลงานวิจัยและหลักฐานเชิงประจักษ์ (2) ด้านทักษะและประสบการณ์ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ 2) การวิเคราะห์สถานการณ์ ความชัดเจนของยุทธศาสตร์ ความชัดเจนของโครงสร้างองค์กร ความพร้อมของระบบงาน ภาวะผู้นำของหัวหน้ากลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาล การมีส่วนร่วมของบุคลากร ทักษะของบุคลากร ค่านิยมร่วมและวัฒนธรรมองค์กร และปัจจัยที่เอื้อหรือเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานคุณภาพการพยาบาลมาพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาล 3) ศึกษาสถานการณ์การทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ ด้วยการสอบถามสำรวจระดมสมองวิเคราะห์สถานการณ์พัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลโดยใช้วิธี SWOT analysis รายงานการประเมินตนเอง เพื่อเสริมพลังอำนาจจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์สะท้อนคิด จนเกิดความตระหนักร่วมกันเพื่อวางแผนร่วมปฏิบัติและร่วมประเมินผล ตามกรอบแนวคิดการประกันคุณภาพบริการพยาบาลของสำนักงานการพยาบาล⁸

ระยะที่ 2 ระยะดำเนินการพัฒนา (1 มกราคม พ.ศ. 2560-30 กันยายน พ.ศ. 2561) ประกอบด้วย 2 วงรอบ

วงรอบที่ 1 การสร้างระบบและทีมงาน (1 มกราคม พ.ศ. 2559-30 กันยายน พ.ศ. 2561) โดย 1) การวางแผนการพัฒนาดังนี้ 1.1) นำเสนอข้อมูลจากการวิเคราะห์สถานการณ์การทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ และกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาลในการพัฒนา

คุณภาพระบบบริการพยาบาลที่ส่งเสริมให้พยาบาลทำวิจัย และใช้ผลงานวิจัยทางการพยาบาลในการปฏิบัติบริการพยาบาล และปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาล 1.2) นำเสนอแนวคิด แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาล เพื่อพิจารณาการนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลด้วยการวิจัยทางการพยาบาลในกลุ่มการพยาบาลโรงพยาบาลร้อยเอ็ด 1.3) ประชุมระดมสมองเพื่อร่วมกันกำหนดเป้าหมาย ระบุแนวทางในการดำเนินการและวางแผนปฏิบัติการในแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาล 2) การกำหนดรูปแบบการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาลโดย 2.1) กำหนดเนื้อหาครอบคลุมด้านโครงสร้าง วัสดุอุปกรณ์ ด้านกระบวนการและด้านผลลัพธ์ 2.2) แต่งตั้งคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาคุณภาพพยาบาล และคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพการจัดการรายกรณี เป็นผู้ร่วมวิจัย จัดทำแผน และมอบหมายงานกำหนดให้หัวหน้ากลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาลเป็นหัวหน้าทีม และ 2.3) การดำเนินการปฏิบัติและสังเกตการณ์ ในขั้นตอนนี้พยาบาลหัวหน้าหน่วยงาน พยาบาลผู้เชี่ยวชาญการพยาบาลทั้ง 15 สาขาซึ่งเป็นคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาคุณภาพพยาบาล และคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพพยาบาลรายกรณี มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนงาน โครงการ รวมทั้งมีการสังเกตและบันทึกข้อมูลจากการปฏิบัติตามแผนอย่างต่อเนื่อง โดยมีกรบันทึกภาคสนามและวิเคราะห์เนื้อหา

วรอบที่ 2 การปฏิบัติตามภารกิจและการสร้างงานวิจัยและวิชาการ (1 ตุลาคม พ.ศ. 2561-30 เมษายน พ.ศ. 2562) โดยนำรูปแบบการพัฒนาฯ มาปฏิบัติและปรับปรุงภายหลังการปฏิบัติวิเคราะห์ความแปรปรวนด้วยการสะท้อนการปฏิบัติและประเมินผล โดยประเมินใน 3 ส่วน คือ 1) กระบวนการดำเนินงานในแต่ละวงจรของรูปแบบการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาล 2) ผลลัพธ์ และ ปัจจัยเงื่อนไข ของการดำเนินงานในแต่ละวงจรของรูปแบบการพัฒนาคุณภาพ 3) การเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ระบบการพัฒนาคุณภาพบริการพยาบาลด้วยการวิจัยทางการพยาบาล และกิจกรรมการมีส่วนร่วมพัฒนาของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาลผ่านศูนย์วิจัยและพัฒนาคุณภาพพยาบาลของคณะกรรมการวิจัย

ระยะที่ 3 ระยะประเมินผลลัพธ์รูปแบบการพัฒนาฯ (ระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม ถึง 31 สิงหาคม พ.ศ. 2562) โดยประเมินผลลัพธ์ 2 ส่วน คือ 1) ประเมินรูปแบบการพัฒนาฯ ตามมาตรฐานการประเมิน และ 2) ประเมินผลลัพธ์การพัฒนาตามรูปแบบการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลด้วยการวิจัยทางการพยาบาลโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาลในงานบริการพยาบาลทั้ง 15 สาขาโดยสรุปภาพรวมของกลุ่มการพยาบาลตามตัวชี้วัดการประกันคุณภาพระบบบริการพยาบาล 5 มิติ ตามสำนักการพยาบาล

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติพรรณนาได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูลวิจัยเพื่อสร้างความวางใจของผลการวิจัยโดยการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บข้อมูลหลากหลายวิธีโดยเริ่มจากการสังเกต การสัมภาษณ์ แล้วนำมาบันทึกพร้อมทั้งพิจารณาการบิดเบือน พฤติกรรม บรรยายกาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้ข้อมูลหลักและสมาชิกที่ทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อนำมาประกอบการแปลความหมายร่วมกับผลการถอดเทปและการบันทึกภาคสนามวิธีการอื่น ใช้วิธีการตรวจสอบจากสมาชิกโดยนำข้อมูลที่ได้กลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลหลักอ่านหรือถามซ้ำอีกครั้งเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงตามประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลมากที่สุด^{7,9}

จริยธรรมการทำวิจัย การวิจัยครั้งนี้ได้รับหนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โรงพยาบาลร้อยเอ็ดเลขที่ RE 050/2562 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการดำเนินการวิจัยได้รับความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้ร่วมวิจัยทุกคนรับทราบวัตถุประสงค์การวิจัยสิทธิในการปฏิเสธการเข้าร่วมการวิจัยโดยไม่มีผลกระทบใดๆ การนำเสนอข้อมูลกระทำในภาพรวมตามกฎหมายเอ็ดซิงกิ¹⁰

ผลการวิจัย

1. สถานการณ์ทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพในกลุ่มการพยาบาลโรงพยาบาลร้อยเอ็ด ผลการวิเคราะห์พบว่า สถานการณ์ทำวิจัยของพยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่เคยอบรมและมีประสบการณ์ทำวิจัยแต่ไม่ได้ทำวิจัยต่อเนื่องเพราะภาระงานมาก ขาดความรู้และประสบการณ์ มีการทำวิจัยร่วมกับทีมสหวิชาชีพทำให้เห็นผลลัพธ์การพยาบาลไม่ชัดเจน หรือวิจัยกรณีศึกษาเฉพาะรายจึงนำผลวิจัยมาพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลได้น้อย และปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำวิจัยทางการพยาบาลได้น้อยเพราะลักษณะงานที่รับผิดชอบ ความ

ก้าวหน้าในตำแหน่งงาน และการส่งเสริมสนับสนุนบรรยากาศการเรียนรู้ของกลุ่มการพยาบาลไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการทำวิจัยทางการพยาบาล ส่วนกระบวนการมีส่วนร่วม พบว่าแม้มีโครงสร้างและกำหนดภารกิจชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติยังขาดทิศทางนโยบาย ยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการและกระบวนการพัฒนาระบบบริการของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาลที่ชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติ ยังไม่มีทิศทางนโยบาย ยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการ และกระบวนการพัฒนาระบบบริการดำเนินงานของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาล ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนา คือ ผู้บริหารระดับสูงสนับสนุนนโยบายและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ภาวะผู้นำในองค์กรความร่วมมือของกลุ่มการพยาบาล ปัจจัยที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนา คือการมอบหมายงานไม่ชัดเจน การสื่อสารข้อมูลภารกิจของกลุ่มงานนี้ยังไม่ถึงผู้ปฏิบัติการพยาบาลทุกระดับ

2. รูปแบบการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาล โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ประกอบด้วย กลยุทธ์ 3 ส่วน คือ 1) การสร้างระบบงานและทีมงาน 2) การปฏิบัติการกิจตามโครงสร้างกระทรวง และ 3) การสร้างงานวิจัยและวิชาการเพื่อพัฒนาการพยาบาล ภายใต้การจัดการโครงการของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาล รายละเอียด ดังนี้

1) การสร้างระบบงานและทีมงาน ประกอบด้วย 1.1) กำหนดระบบการประกันคุณภาพงานของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาลใช้กรอบแนวคิด QA ของกองการพยาบาล 7 หมวด 1.2) กำหนดทิศทางการพัฒนางานของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาลลัดตาม (1) นโยบาย แผนงาน โครงการพัฒนาคุณภาพบริการพยาบาล 15 สาขาและบริการพยาบาลความเชี่ยวชาญพิเศษตามนโยบาย Service Plan and Excellence Area และสร้างทีมกรรมการวิจัยและพัฒนาคุณภาพพยาบาลในการดำเนินงานพัฒนาระบบงาน 4 ขั้นตอน ดังนี้ (1) ระบบงานและความเชี่ยวชาญพิเศษ (2) การออกแบบกระบวนการทำงานตามระบบงาน 15 สาขาบริการและความเชี่ยวชาญพิเศษ (3) การจัดการกระบวนการทำงานตามระบบงาน และความเชี่ยวชาญพิเศษ (4) การปรับปรุงกระบวนการทำงาน และ (5) การจัดการนวัตกรรม 1.3) กำหนดกรอบการสร้างงานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาล ประกอบด้วย (1) ปัจจัยนำเข้า (2) กระบวนการ และ (3) ผลลัพธ์ โดยใช้ 7Aspects of care มาเป็นกรอบแนวคิดการกำหนดผลลัพธ์ทางการพยาบาล 1.4) ตัวชี้วัดคุณภาพการดำเนินงานตามความคาดหวังขององค์กรประกอบด้วย

3 ระดับ (1) ระดับพื้นฐานเป็นการวิจัยสำรวจและวิเคราะห์สถานการณ์วิจัยประเมินผล (2) ระดับต่อเนื่องเป็นงานวิจัยจากงานประจำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมวิจัยเชิงทดลองและ (3) ระดับต่อยอด เป็นงานวิจัยและพัฒนาและวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น 1.5) การสร้างทีมและการมอบหมายงาน โดยร่วมกับหัวหน้ากลุ่มงานการพยาบาลแต่ละสาขา หัวหน้างานและพยาบาลวิชาชีพประจำการในหอผู้ป่วย 1.6) จัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาคุณภาพการพยาบาลเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้บริการพยาบาลทุกกลุ่มโรคมีกิจกรรม Journal club ทำ Case conference ทุกเดือน ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลสารสนเทศที่ให้แนวทางในการจัดการดูแลโดยระบบพยาบาลรายกรณีตามความเชี่ยวชาญเพื่อจัดการดูแลตามปัญหาเฉพาะของผู้ป่วยแต่ละรายและพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลรายโรค

2) การปฏิบัติการกิจตามโครงสร้างกระทรวง ประกอบด้วย 2.1) ภารกิจของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาลประกอบด้วย (1) ภารกิจหลักตามบทบาทหน้าที่โครงสร้างกฎกระทรวงตามตำแหน่งที่ดำรงอยู่ (ตามจ.) และเป็นไปตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง (2) ภารกิจรอง คือ งานที่สนับสนุนงานหลักและเป็นไปตามความเชี่ยวชาญความชำนาญและประสบการณ์ตามสาขาบริการพยาบาล และ (3) ภารกิจตามความคาดหวังของผู้บริหารและผู้รับผลงาน อาทิการสนับสนุนและพัฒนาผลงานวิชาการทางการพยาบาลเพื่อก้าวสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของพยาบาล และ 2.2) ขอบเขตหน้าที่ของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาลประกอบด้วย (1) ระดับองค์กรกลุ่มการพยาบาล (2) ระดับกลุ่มงานการพยาบาล 15 สาขาบริการพยาบาล และ (3) ระดับหน่วยงาน หรือหอผู้ป่วยในสังกัดงานการพยาบาล 15 สาขาบริการพยาบาล

3) การสร้างงานวิจัยและวิชาการเพื่อพัฒนาการพยาบาลภายใต้การจัดการโครงการของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาล ประกอบด้วย 3.1) การพัฒนาภาวะผู้นำของหัวหน้ากลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาลในการเป็นที่ปรึกษาและผู้จัดการโครงการด้านการวิจัยในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาล 3.2) การพัฒนาแบบประเมินสมรรถนะของพยาบาลกลุ่มงานวิจัยและพัฒนา และ 3.3) การพัฒนาศักยภาพพยาบาลที่เลี้ยงนักวิจัยสำหรับพยาบาลทั่วไปในงานบริการพยาบาล 15 สาขาบริการที่สนใจการทำวิจัยทางการพยาบาลในรูปแบบคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาคุณภาพพยาบาล

3. ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาล โดยประเมินผลลัพธ์ 2 ส่วน คือ

3.1 ประเมินความคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.70$, S.D.=.78) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.40 \pm .52$) ด้านความเป็นไปได้ และด้านความถูกต้องอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.30 \pm 3.18$) ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง ($\bar{X} = 4.18 \pm .93$) ด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 4.35 \pm 1.27$) ผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด และประเมินระดับการยอมรับขององค์กรพยาบาลผู้ใช้รูปแบบการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาล โรงพยาบาลร้อยเอ็ด พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} 3.94 \pm 1.92$)

3.2 ประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนา พบว่า บรรลุผลลัพธ์ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลตามการประกันคุณภาพบริการพยาบาลทั้ง 5 มิติ เมื่อพิจารณาคุณภาพความตรงของรูปแบบการพัฒนา ด้วยการเปรียบเทียบผลลัพธ์ทางคลินิกก่อนและหลังการพัฒนาด้วยการเทียบเคียงค่าเป้าหมายให้ผลที่แตกต่าง ดังนี้ 1) มิติประสิทธิภาพ พบว่า มีแผนงาน/โครงการในทุกระยะการพัฒนาทั้งในระยะสั้น (1 ปี) ระยะกลาง (2 ปี) ระยะยาว (4 ปี) มีการสรุปผลการดำเนินงานตามแผนงานตามไตรมาส และมีคู่มือการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาล และมีคู่มือการพัฒนาคุณภาพพยาบาลรายกรณีตามระบบ Service Plan & Excellence Area ครอบคลุม 15 สาขาบริการพยาบาล 2) มิติประสิทธิผล พบว่า หลังการพัฒนา มีการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลรายโรคสาขาบริการพยาบาลทั้ง 16 สาขา มีระบบบริการพยาบาลรายโรครายกรณีตาม Service Plan & Excellence Area 10 รายโรค และมีจำนวนแนวปฏิบัติการพยาบาล (CNPG) รายโรคครอบคลุมเป้าหมายตาม Service Plan & Excellence Area 20 เรื่อง (เป้าหมาย 28 เรื่อง) และมีจำนวนการวิจัยทางการพยาบาลรายโรค/สาขาบริการพยาบาลครอบคลุมทั้ง 16 สาขาบริการ 3) มิติคุณภาพผู้ใช้บริการ พบว่า ประชาชนที่มารับบริการมีความพึงพอใจต่อคุณภาพบริการพยาบาลเพิ่มขึ้นโดยก่อนพัฒนาจากร้อยละ 60 เป็นร้อยละ 80 หลังพัฒนา (เป้าหมายร้อยละ 80) และผู้ป่วยที่มารับบริการพยาบาลทุกสาขาบริการพยาบาลเข้าถึงบริการรายโรคอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 20 เป็น

ร้อยละ 80 หลังพัฒนา (เป้าหมายร้อยละ 100) 4) มิติสมรรถนะพยาบาลผู้ให้บริการ พบว่า หลังการพัฒนา มีจำนวนพยาบาลในกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาลเพิ่มขึ้นแต่ถึงกรอบขั้นต่ำที่ 5 คน (เป้าหมาย 5-16 คน) ความพึงพอใจในการทำงานวิจัยทางการพยาบาลเพิ่มขึ้นร้อยละ 50.91 เป็นร้อยละ 70.73 (เป้าหมาย $\geq 80\%$) จำนวนคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาคุณภาพพยาบาลตามสาขาการพยาบาลเพิ่มขึ้นจาก 16 คน เป็น 34 คน (เป้าหมาย 16 คน) จำนวนพยาบาลผู้จัดการรายกรณีรายโรคตาม Service Plan & Excellence Area เพิ่มขึ้นจาก 1 คนเป็น 34 คน (เป้าหมาย 16 คน) จำนวนพยาบาลผู้ปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูงเท่าเดิมคือ 12 คน (เป้าหมาย 16 คน) และมีการจัดสรรอัตรากำลังที่ปฏิบัติบทบาทพยาบาลผู้จัดการรายกรณีที่เหมาะสมเพิ่มขึ้นจำนวน 24 คนโดยแบ่งเป็นกลุ่มดำเนินบทบาทผู้จัดการรายกรณีแบบเต็มเวลาจำนวน 2 คน กลุ่มดำเนินบทบาทหัวหน้าหอผู้ป่วยและผู้จัดการรายกรณีจำนวน 10 คน กลุ่มดำเนินบทบาทผู้ปฏิบัติการในหน่วยบริการจำนวน 2 คน และกลุ่มดำเนินบทบาทเลขานุการพยาบาลผู้จัดการรายกรณี ตาม Service Plan ที่ได้รับมอบหมายจำนวน 10 คน และ 5) มิติพัฒนาองค์กรพยาบาลด้านการวิจัยและพัฒนาการพยาบาล พบว่า มีการจัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาการพยาบาล 1 แห่งที่กลุ่มการพยาบาล แต่ยังไม่มีเป็น Training Center Consultant/Research/EBP แก่เครือข่ายผ่านการร่วม MOU กับคณะพยาบาลศาสตร์ มีจำนวนงานวิจัยทางการพยาบาลเพิ่มขึ้นทุกปีโดยก่อนพัฒนามี 1 เรื่องต่อปีภายหลังพัฒนาเพิ่มขึ้นเป็น 34 เรื่องต่อปี (เป้าหมาย 1 เรื่อง/ปี) โดยแบ่งเป็นงานวิจัยที่กำลังดำเนินการ 34 เรื่อง ดำเนินการแล้วเสร็จ 24 เรื่อง และงานวิจัยที่ดำเนินการแล้วเสร็จและเผยแพร่ จำนวน 12 เรื่อง องค์กรพยาบาลเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 50 เป็นร้อยละ 70 (เป้าหมายร้อยละ 70) และการดำเนินการพัฒนาการพยาบาลผู้ป่วยรายโรคสำเร็จตามแผนของ CNO ทุกระดับตามแนวทางที่กำหนด ลดลงจากร้อยละ 60 เป็นร้อยละ 20 (เป้าหมายร้อยละ 100) ส่วนการพัฒนาคุณภาพการพยาบาลด้วยการวิจัย สำเร็จตามแผนของ CNO ทุกระดับตามแนวทางที่กำหนดเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 80 เป็นร้อยละ 100 (เป้าหมายร้อยละ 100)

การอภิปรายผล

ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาล โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ตอบสนองความ

ต้องการดำเนินการ บริหาร วิชาการและการวิจัยของกลุ่ม การพยาบาลที่จะส่งมอบบริการที่มีคุณภาพแก่ผู้รับบริการ อภิปรายผลตามระยะการพัฒนา ดังนี้

ระยะที่ 1 ระยะเตรียมการพัฒนา พบสถานการณ์ ทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลของพยาบาล วิชาชีพส่วนใหญ่เคยอบรมและมีประสบการณ์ทำวิจัยแต่ไม่ได้ทำวิจัยต่อเนื่องเพราะภาระงานมาก ขาดความรู้และ ประสบการณ์ มีการทำวิจัยร่วมกับทีมสหวิชาชีพทำให้เห็น ผลลัพธ์การพยาบาลไม่ชัดเจน หรือวิจัยกรณีศึกษาเฉพาะราย จึงนำผลวิจัยมาพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลได้น้อย และขาดการส่งเสริมสนับสนุนบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ การ ทำวิจัยของกลุ่มการพยาบาล ทั้งนี้อาจเนื่องจากบุคลากรคิด ว่างานวิจัยเป็นงานที่ต้องทำโดยนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญ ระดับสูง รวมทั้งการศึกษาเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัยเป็นสิ่งที่ ยุ่งยากซับซ้อน จึงทำให้เกิดความกังวลไม่กล้าที่จะแก้ ปัญหาต่างๆ ด้วยการทำวิจัย จึงทำให้การแก้ปัญหาในงาน ประจำไม่ได้นำมาพัฒนาต่อยอดไปเป็นงานวิจัย และขาด โอกาสการพัฒนาคุณภาพงานด้วยการใช้หลักฐานเชิง ประจักษ์ทางวิชาการ จากการวิจัยและขาดโอกาสในการ พัฒนาทักษะและความเชี่ยวชาญในการวิจัยและการนำผล การวิจัยมาใช้ประโยชน์และเผยแพร่ในวงกว้าง¹¹ กลุ่มการ พยาบาลทุกแห่งจึงต้องให้ความสำคัญในการพัฒนางาน ประจำสู่การวิจัยทางการพยาบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพและ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในทางวิชาการได้เพราะความ สามารถด้านการวิจัย ยังเป็น 1 ใน 8 สมรรถนะของพยาบาล วิชาชีพตามประกาศของสภาการพยาบาล⁶ สอดคล้องกับการ ศึกษาของพนิดา สุทธิประภาและคณะ¹² และการศึกษาวัชรีย์ แสงมณีและคณะ เกี่ยวกับอุปสรรคในการนำผลงานวิจัย ทางพยาบาลมาใช้ของพยาบาลวิชาชีพอยู่ในระดับปาน กลาง โดยกลุ่มที่ได้รับความรู้เกี่ยวกับวิจัยประสบการณ์ใน การทำวิจัย และประสบการณ์การนำผลงานวิจัยมาใช้มี คะแนนการรับรู้อุปสรรคน้อยกว่ากลุ่มที่ไม่มีประสบการณ์¹³ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการเผยแพร่นวัตกรรมของโรเจอร์ส ที่กล่าวว่า การจะยอมรับนวัตกรรมนวัตกรรมต้องเป็นความ รู้ใหม่ สื่อสารให้ผู้ใช้นวัตกรรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ นวัตกรรมนั้น ผู้ใช้มีเวลาที่จะเรียนรู้และพิจารณาว่าจะยอมรับ นวัตกรรมหรือไม่ และเกี่ยวข้องกับโครงสร้างของสังคมหรือ องค์กร¹⁴ ทั้งนี้เพราะการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพจะ ต้องมีความสอดคล้องกันทั้งองค์ภาพและการบริหารจัดการ ที่ดีในการพัฒนาระบบงานคุณภาพขององค์กร^{5,6}

ระยะที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพ ระบบบริการพยาบาลโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของ

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาล มีกลยุทธ์ครอบคลุม ทั้งการสร้างระบบงานและทีมงาน การปฏิบัติการกิจตาม โครงสร้างกระทรวง การสร้างงานวิจัยและวิชาการเพื่อ พัฒนาการพยาบาลภายใต้การจัดการโครงการของกลุ่มงาน วิจัยและพัฒนาการพยาบาล ทั้งนี้ผลวิจัยสอดคล้องภารกิจ ของกองการพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวง สาธารณสุขที่กำหนดไว้ชัดเจน^{5,6} ซึ่งการศึกษาโดยตรง เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลโดย กระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการ พยาบาลยังไม่มีแต่สอดคล้องการศึกษาของอุไรรัตน์ อยู่เป็นสุข เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาคุณภาพบริการ พยาบาลโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะเริ่มต้นพัฒนาคุณภาพ ระยะนำแนวคิดการพัฒนา คุณภาพลงสู่การปฏิบัติงานของกลุ่มงานการพยาบาล และระยะการพัฒนาคุณภาพบริการพยาบาลสู่การเป็น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ โดยกระบวนการพัฒนาคุณภาพ บริการพยาบาลทั้ง 3 ระยะ พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ประสบผล สำเร็จ ได้แก่ 1) ผู้นำองค์กร 2) การมีส่วนร่วมของบุคลากร 3) ค่านิยมและวัฒนธรรมของกลุ่มงานการพยาบาล 4) เครือข่าย การทำงานที่เข้มแข็ง 5) การมุ่งมั่นในการทำงานบริการเชิงรุก 6) กลยุทธ์ในการขับเคลื่อนกระบวนการคุณภาพ¹⁵ และ สอดคล้องกับการศึกษาของประณีต ส่งวัฒนา พบว่าจากการ พัฒนาเครือข่ายการวิจัยทางการพยาบาลทั้งจากการที่สภาการ พยาบาลและสถาบันทางการศึกษาและบริการพยาบาลบางแห่ง ได้ดำเนินการ ทำให้กำหนดประเด็นหรือทิศทางและลำดับความ สำคัญของการวิจัยในระดับชาติได้และเป็นทิศทางหนึ่งของการ วิจัยร่วมกันเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ร่วมกัน³ รวมทั้งสร้าง กระบวนการเรียนรู้ในบุคคลองค์กรและสร้างองค์ความรู้ที่ เป็นประโยชน์ต่อการพยาบาลและการดูแลสุขภาพของ ประชาชน^{3,5,6} สอดคล้องกับการศึกษาของปัทมา วงษ์กัญและคณะ พบว่าโปรแกรมส่งเสริมการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกส่งผลให้ พยาบาลมีการปฏิบัติตามแนวปฏิบัติทางคลินิกเพิ่มขึ้น¹⁶ และ เป็นกลยุทธ์ในการเสริมสร้างสมรรถนะพยาบาลผู้ปฏิบัติงาน เฉพาะด้านของตนให้เกิดความเชี่ยวชาญเพื่อพัฒนาสู่การเป็น พยาบาลผู้ปฏิบัติการพยาบาลผู้เชี่ยวชาญได้ตามลำดับ¹⁷⁻¹⁹

ระยะที่ 3 ประเมินผลลัพธ์รูปแบบการพัฒนา พบว่า 1) ด้านการนำใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นไปได้ เหมาะสม ถูกต้อง เป็นประโยชน์ตามมาตรฐานการ ประเมิน พยาบาลผู้ใช้พึงพอใจและยอมรับในระดับมาก ทั้งนี้ สะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรทางการพยาบาลมีทัศนคติที่ดีต่อ รูปแบบการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลโดย กระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการ

พยาบาล เนื่องจากเป็นรูปแบบที่ทุกคนได้ร่วมคิดร่วมสร้างจากการตระหนักถึงปัญหาและมีความต้องการพัฒนาจึงเป็นรูปแบบที่ทุกคนมีความพึงพอใจ ยอมรับได้ และต้องการนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง¹⁹ 2) ด้านผลลัพธ์รูปแบบการพัฒนาตามแนวคิดการประกันคุณภาพบริการพยาบาลทั้ง 5 มิติพบว่าตัวชี้วัดที่บรรลุเป้าหมายคือ ผู้ป่วยที่มารับบริการพยาบาลทุกสาขาบริการพยาบาลเข้าถึงบริการรายโรคอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องเพิ่มขึ้น องค์การพยาบาลเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เพิ่มขึ้น มีการพัฒนาคุณภาพการพยาบาลด้วยการวิจัยสำเร็จตามแผนของ CNO ทุกระดับตามแนวทางที่กำหนดเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาลทำให้เกิดการแก้ปัญหาการปฏิบัติการพยาบาลซึ่งบุคลากรทางการพยาบาลได้ใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาในงานบริการและผู้รับบริการอย่างเป็นระบบนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงงานด้วยหลักและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่เชื่อถือได้ส่งผลต่อคุณภาพการบริการพยาบาลและผู้รับบริการโดยตรง นอกจากนี้การใช้แนวคิดการวิจัยจากงานประจำ ผสมผสานกับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการวิจัยแก่บุคลากรทางการพยาบาลช่วยนำไปสู่การวางแผนพัฒนาที่สอดคล้องกับงานที่ปฏิบัติจริง สนับสนุนให้เกิดการสร้างบรรยากาศทางวิชาการ¹² สอดคล้องกับการศึกษาของตราวุฒินานิน พบว่าการพัฒนาศักยภาพในการทำวิจัยจากงานประจำช่วยให้พยาบาลมีความสามารถในการปฏิบัติขั้นตอนต่าง ๆ ของการทำงานวิจัยจากงานประจำได้ และเกิดแรงจูงใจภายใน รับรู้ความสามารถของตนเองในการทำวิจัย และสามารถผลิตผลงานวิจัยจากงานประจำที่สามารถแก้ไขปัญหาของผู้รับบริการได้²⁰ และสอดคล้องการศึกษาของประณีต ส่งวัฒนา พบว่าจากการพัฒนาเครือข่ายการวิจัยทางการพยาบาล ทั้งจากการที่สภาการพยาบาลและสถาบันทางการศึกษาและบริการพยาบาลบางแห่งได้ดำเนินการทำให้กำหนดประเด็นหรือทิศทางและลำดับความสำคัญของการวิจัยในระดับชาติได้และเป็นทิศทางหนึ่งของการวิจัยร่วมกันเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ร่วมกัน⁶ รวมทั้งสร้างกระบวนการเรียนรู้ในบุคคลองค์กรและสร้างองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพยาบาลและการดูแลสุขภาพของประชาชน³

ส่วนตัวชี้วัดที่ไม่บรรลุเป้าหมาย คือ จำนวนพยาบาลในกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาลยังไม่ถึงกรอบขั้นต่ำจำนวนพยาบาลปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูงที่ได้รับการจัดสรรอัตราค่าจ้างที่ปฏิบัติบทบาทพยาบาลผู้จัดการรายกรณี³

เหมาะสมเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพราะแม้มีโครงสร้างกลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการพยาบาลแต่ในทางปฏิบัติยังไม่สามารถทำให้เกิดความชัดเจนทั้งด้านนโยบายและความก้าวหน้าทำให้พยาบาลไม่มีความมั่นใจในการทำงานตามกรอบโครงสร้างกระทรวง ส่วนจำนวนแนวปฏิบัติการพยาบาลรายโรคครอบคลุมเป้าหมายตาม Service Plan & Excellence Area เพียง 20 เรื่องและการพัฒนาการพยาบาลผู้ป่วยรายโรคสำเร็จตามแผนของ CNO ทุกระดับตามแนวทางที่กำหนดลดลงจากร้อยละ 60 เป็นร้อยละ 20 นั้น ทั้งนี้เป็นเพราะมีบางแผนงานโครงการที่ไม่สามารถดำเนินการตามเวลาและยกเลิกเนื่องจากภาระงาน ระยะเวลา ขาดการส่งเสริมสนับสนุนให้มีบรรยากาศการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องของทีมนำส่งผลให้การพัฒนาแนวปฏิบัติการพยาบาลไม่แล้วเสร็จไม่มีการนำใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลเพื่อดูแลผู้ป่วยได้ตามแผนที่วางไว้ สอดคล้องการศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์สุโขทัยและคณะวาลักษณ์ะกลุ่มการพยาบาลที่ส่งเสริมให้พยาบาลมีการปฏิบัติการพยาบาลที่เป็นเลิศผู้บริหารระดับสูงควรมีนโยบายและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยเพื่อให้บริการพยาบาลทางคลินิกได้อย่างมืออาชีพและนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงและยั่งยืน¹² และสอดคล้องการศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์สุโขทัย ยัมบุญณะและคณะว่าผู้บริหารควรสนับสนุนและช่วยให้เกิดการใช้ผลงานวิจัย เสริมพลังอำนาจให้พยาบาลมีเอกสิทธิ์ในการปฏิบัติการพยาบาล มีความรู้และทักษะด้านการอ่านประเมินงานวิจัย จัดหาแหล่งสนับสนุนให้เวลาสำหรับการทบทวนงานวิจัยและนำผลการวิจัยไปใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลแก่ผู้ป่วย²¹

ข้อเสนอแนะ

ผู้บริหารการพยาบาลควรมีการวางแผนในการพัฒนาบุคลากร และดำเนินการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลด้วยการวิจัยทางการพยาบาล ส่งเสริมให้พยาบาลมีการทำวิจัยทางการพยาบาล สร้างและใช้ผลการวิจัยในการปฏิบัติการพยาบาลและติดตามนิเทศเพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลตามมาตรฐานการประกันคุณภาพบริการพยาบาลด้วยการวิจัย และสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาคุณภาพระบบบริการพยาบาลด้วยการวิจัยทางการพยาบาล

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณคณะอาจารย์จากกองการพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข หัวหน้าพยาบาล ผู้บริหารทางการพยาบาล โรงพยาบาลร้อยเอ็ดที่สนับสนุนชี้แนะให้คำปรึกษาการวิจัยครั้งนี้ และกราบ

ขอขอบคุณท่าน ผศ.ดร. อาริยา สอนบุญ ที่กรุณาชี้แนะให้
งานวิจัยมีความสมบูรณ์

References

1. Srikanok W. Nursing quality development and research. The Royal Thai Army Journal 2004; 31(1): 96-102.
2. Sikoknok W, Untechha P. Nursing Intervention: Routine to Research. Journal of the Royal Thai Army Nursing 2014; 15(2): 15-22.
3. Songwatana P. Status and direction of nursing research: Perspective from experience. Princess of Naradhiwas University Journal 2009; 1(1): 21-27.
4. Nursing Group Roi Et Hospital. Carpool pick-up information Statistics, indicators, and academic work data in nursing, nursing groups Roi Et Hospital; 2016.
5. Haruthai C. Direction of nursing system development and research development documents for a workshop on nursing potential development, responsible for research and academic work nursing research and development department, 28 - 29 August 2019, Nursing division, Office of the permanent secretary ministry of public health at maruay garden hotel bangkok; 2019.
6. Sathirak-unkun T. Next step of the nursing research and development department. Documents for a workshop on nursing potential development, responsible for research and academic work nursing research and development department, 28 - 29 August 2019, Nursing division, Office of the permanent secretary ministry of public health at maruay garden hotel bangkok; 2019.
7. Chonmasook O. Danseikaew S. The participation of women who marry across cultures in promoting community health. Journal of Nursing and Health care 2013; 31(2): 123-131.
8. Office of nursing office of the permanent secretary ministry of public health. Nursing quality assurance: nursing management quality assessment. Printed at Sam Charoen Phanit (Bangkok) company limited; 2011.
9. Kemmis S. McTaggart R. (Eds). The action research reader. Victoria: Deakin University; 1990.
10. Henry K. Beecher, Ethics and Clinical Research, New England Journal of Medicine 1966; 274 : 1354-60.
11. Onsri P. Guidelines for research potential development in the nursing profession in Thailand. 4.0. Royal Thai Army Nursing College, Ratchathewi, Bangkok; 2561.
12. Suthiprapa P, Somsup R, Angkhanit M. The development of a quality model of patient care services to excellence at Roi Et Hospital. Journal of Nursing and Health Care 2018; 36(1): 244-253.
13. Sangmanee W, Watanasit Y, Kraiwong N, et al. Obstacles in using nursing research results of professional nurses at Songkhla Nakarin Hospital. Songkhla Med J 2006; 24(6): 537-547.
14. Rogers EM. A Prospective and Diffusion of innovation 5th ed. New York: The Free Press; 2010: 13-19.
15. Youpensuk U. Nursing service quality development process: a case study of a health promotion hospital. Master of nursing thesis nursing administration Chulalongkorn University; 2006.
16. Wongkeju P, Suwannakeeree W, Songthai N. and et al. The effect of a program promoting clinical practice on nursing practice and urinary tract infection in relation to urinary catheterization in medical intensive care unit. Journal of Nursing and Health Care 2019; 37(2): 26-35.
17. Wunnasaweg A, Pumthong G, Trumikaborworn S. Strategies for enhancing nurses' capacity in cancer practitioners in cancer hospitals. Under the Department of Medical Services. Journal of Nursing and Health Care 2019; 37(2): 45-54.
18. Sathira-ankura T. Khwansatapornkoon K. Nursing service system development by advanced nursing practitioners in health care facilities. Journal of Nursing and Health Care 2014; 32(2): 170-180.
19. Chounchaisit K, Sawasrak K, Chaiyabutra S. Development system of nursing for infection control in foley's catheter. Journal of Nursing and Health Care 2015; 33(2): 110-120.
20. Methawin D. The development of nursing personnel potential in creating research based on routine work Rajavithi hospital. Journal of Nursing Division 2009; 36(2): 46-55.
21. Yimboonna C, and et al. The use of research results and the obstacles in using research results in nursing practice. Siriraj Nursing Journal 2007; 1(2) 11-26.